

09.06.2021

POL-2021-66333

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto asiassa: Asia: E 63/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: EU/OSA; Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiaksi 2021-2025

1. Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt kuvaamaan ja arvioimaan tarkkarajaisemmin strategian sisältöä ja tiedoksiantoa toiminnalliselta kannalta, tuomaan esille erityisiä huomioita rajat ylittävän yhteistyön ja tähän liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden kannalta, mainitsemaan mahdollisista strategialla koskevista puutteista sekä Suomen vahvuusalueista.

2. Lausunto

2.1 Yleistä

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnalla tarkoitetaan pääsääntöisesti rikollisryhmän toimintaan liittyvää rikoksen tutkintaa, paljastamista ja selvittämistä, joka koskee vähintään kolmen hengen muodostamaa, tietyn ajan koossa pysyvää, rakenteeltaan järjestäytyntä yhteenliittymää, joka toimii tehdäkseen yhden tai useampia rikoksia. Olennaista on uusien rajat ylittävien toimintatapojen tiedostaminen ja tunnistaminen, vaikutusten arviointi ja tilannekuvatietous.

Järjestäytynyt rikollisuus toimii lukuisilla aloilla, joihin lukeutuvat mm. huumausaineisiin liittyvä toiminta, salakuljetus ja muu ihmisalakuljetus, järjestäytynyt omaisuusrikollisuus, tuoteväärennykset sekä digitaalisiin toimintoihin liittyvät rikokset. Järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamien vaikutusten ennaltaehkäiseminen edellyttää varautumista uusiin, poliisin toimintaympäristöön vaikuttaviin ilmiöihin. Tällaisia ovat esimerkiksi teknologinen kehitys, kansainvälistyminen ja kaupungistuminen. Viime vuosina on ilmaantunut uusia ja moniulotteisempia järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä uhkia, jotka korostavat tarvetta lisätä synergiaa ja tiivistää yhteistyötä sekä toiminnallisella että strategisella tasolla. EU:ssa on jo otettu käyttöön erilaisia Euroopan sisäisen turvallisuuden alueeseen liittyviä oikeudellisia, käytännöllisiä ja tukivälineitä, joiden tehostaminen ja täysimääräinen hyödyntäminen on olennaista.

EU-yhteistyön suurimpina hyötyinä ovat tuloksellinen rikosten selvittäminen ja ennaltaehkäiseminen, kansainvälisten haasteiden tunnistaminen sekä vaikuttaminen EU:n ja muiden KV-elinten kantoihin. EU:n sisällä luotujen toimivien rikostorjuntayhteistyön ja yhteistyömekanismien hyötyinä on eri maiden lainvalvontaviranomaisten nopea, yhdenmukainen ja luotettava operatiivinen tiedonvaihto, joka mahdollistaa tarkoituksenmukaiset toimenpiteet ja reagoinnin ilman turhia viiveitä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden tunnistamisessa, torjumisessa sekä tutkimisessa.

2.2 Huomioita järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevasta strategiasta

EU-tasolla tapahtuva moniviranomaisyhteistyö mahdollistaa sekä kansallisesti että kansainvälisessä yhteistyössä käytettävien resurssien ja voimavarojen tehostamisen ja hyödyntämisen useisiin eri tarpeisiin. Komission tiedonannossa EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiaksi nostettiin esille keskeisesti tunnistettuja tavoitteita, ennakkoinnin merkitys ja jatkuvasti muuttuvien turvallisuusuhkien luonne. Yksi tiedonantoa koskeva toiminnallinen hyöty voidaankin nähdä siinä, että saamme kansallisesti tiedon tulevasta EU:ssa käsiteltävistä painopistealueista joihin tullaan kohdistamaan resursseja, muita jäsenvaltioita koskevista haasteista eli mahdollisista uusista uhkakuvista ja entistä tehokkaamman keinon vaihtaa tietoa ja hyödyntää asiantuntijuutta. Tältä pohjalta pystymme edelleen kehittämään kansallista tilannekuvatietoutta ja varautumista. Kansallista järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa voidaan siis tehostaa huomattavasti EU:n ja kansainvälisen yhteistyön menetelmin.

Strategia koostuu neljästä päätavoitteesta jotka ovat tärkeitä ja entuudestaan tunnistettavissa olevia kokonaisuuksia: 1) lainvalvonta- ja oikeusviranomaisten yhteistyön tehostaminen; 2) tehokkaampien tutkintojen tukeminen järjestäytyneen rikollisuuden rakenteiden hajottamiseksi ja suuriin ja erityisen prioriteetin rikoksiin keskittyminen; 3) varmistetaan, että rikollisuus ei kannata; 4) valmistellaan lainvalvontaa ja oikeuslaitosta digiaikaan.

Huomioiden, että poliisin toiminta perustuu keskeisiltä osin tietojohtoisuuteen ja painopisteenä on ennalta estäminen, voidaan todeta, että strategiaa koskevassa tiedonannossa esitetyt painopistealueet koskien lainvalvontaa ja oikeusviranomaisten yhteistyön tehostamista ja digitaalisten kyvykkyyksien kehittämistä ovat tärkeitä ja tunnistettavissa myös kansallisen toiminnan kannalta. Poliisilla on tarve jatkuvasti kehittää rikollisuutta koskevan tiedon hankintaa sekä hankitun tiedon analysointia rikostorjuntaa varten. Esimerkiksi EU:n yhteentoimivuusasetusten sekä tiedonvaihdon instrumenttien (Interoperability, SIS) vaatimukset edellyttävät uusien tietojärjestelmien käyttöönottoja sekä muutoksia olemassa oleviin tietojärjestelmiin ja käytäntöihin.

Digitalisaation ja teknologian vaikutus yhteiskuntaan ja poliisitoiminnan eri alueille koskien myös tiedonvaihtoa on ollut tärkeä tunnistettava kokonaisuus. Uusien teknologioiden tuomia mahdollisuuksia tiedon tehokkaamassa hyödyntämisessä rikostutkinnassa tulisi pystyä hyödyntämään yhteisestä eri jäsenvaltioiden välillä. Aiemmin menetelmät ja työkalut ovat vaihdelleet ja työ on ollut pitkälle manuaalista johtuen niin lainsäädännöstä, sen tulkinnasta sekä kunkin maan kehitysvaiheesta.

Strategiassa ei ole selvästi tuotu esiin poliisin ohella muiden lainvalvontaviranomaisten tekemän rajat ylittävän yhteistyön merkitystä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Tiedon käytettävyyks ja ajanmukaisuus on tärkeä tekijä ja tulee olemaan jatkossa vielä tärkeämpi. Rajat ylittävän rikollisuuden torjunta onnistuu ainoastaan, jos lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihto toimii reaaliaikaisesti ja sujuvasti.

Strategian suurimpana hyötynä on pyrkimys nykytilanteen kehittämiseen, joka on edellyttänyt selkeämmän operatiivisen kansainvälisen -rikostorjuntayhteistyön toiminnan määrittelyä, kv-työkalujen käytön prioriteetteja sekä

selkeästi määriteltyjen tavoitteiden asettamista. Erityisesti poliisia koskevan oikeudellisen yhteistyön instrumentit ovat olleet osin hajallaan ja systemaattikka niiden käyttämisessä puutteellista vakavan ja järjestäytyneen rajat ylittävän rikollisuuden osalta. Osaamisen edelleen kehittäminen on mahdollista siten, että kansallisten lainvalvontaviranomaisten osalta lisättäisiin KV-koulutusta, henkilökiertoa niin sisäisesti kuin myös eri EU lainvalvontaviranomaisjärjestöjen kanssa.

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.